

MAIA MORGENSTERN: „Cuvântul căptușit cu gând...”

Pe Maia Morgenstern am intervievat-o cu o oră înaintea plecării spre Zürich, pentru un turneu cu Astă seară, Lola Blau și Patul lui Procust, marți, 10 decembrie 1996, în intimitatea apartamentului său superb din Calea Victoriei.

□ **Stimată doamnă, am avut surpriza să vă zăresc alaltăieri în ipostază de spectatoare la matineul Teatrului Evreiesc de Stat cu Uriel Acosta. Când sunteți în țară, așteptați un moment de respiro ca să vă grăbiți la teatru, sau ați venit pentru colegii dumneavoastră?**

■ Am fost la spectacolul **Uriel Acosta**, una dintre cele mai recente premiere ale TES, în regia lui Grigore Gontă, în care joacă, alături de Leonie Waldman-Eliad, Rudy Rosenfeld, Bobsy Dinulescu (care face un rol absolut memorabil), și foarte tinerii mei colegi Mihai Călin – „Uriel Acosta”, Ovidiu Cunceș și Mihaela Sârbu. Este un spectacol de mare emoție, cu realizări artistice impresionante, pe care-l recomand cu toată căldura publicului bucureștean și din țară. Este un lucru obișnuit, care-mi face mare plăcere, să mă duc la teatru. M-aș bucura – și sunt convinsă că am să și reușesc – să văd toate noile premiere ale teatrelor bucureștene.

□ **Ieri v-am văzut în Cabaret, una dintre aceste noi premiere. A fost un prilej pentru a vă admira din nou calitățile, după ce în Lola Blau ați fost mai mult decât o revelație. Mă aflu în Târgu-Mureș când ați fost în turneu cu Astă seară, Lola Blau. Nu știu dacă vă amintiți că era chiar seara concertului lui Placido Domingo de la București, transmis în direct la TVR, dar, în ciuda lui, sala a fost arhiplină, ovaționându-vă zeci de minute după căderea cortinei. Deși eram în lojă și n-aveam câști pentru traducerea textului, arderea dumneavoastră a ajuns până dincolo de limita spațiului și limbii în care vă exprimați prin muzică, dans și monolog continuu. Aveți o preferință specială pentru acest gen de spectacol?**

■ N-am o preferință, însă soarta a hotărât așa, grație Teatrului Evreiesc, pe de o parte, și lui Victor Ioan Frunză, pe de altă parte, care m-au „zvârlit”, pur și simplu, în această zonă a artei spectacolului, și anume a muzicii în spectacol, pentru că este un gen, un fel de a cânta, cu totul deosebit, al actorului... Am fost împinsă vrând-nevrând, o spun așa, cu un pic de umor

și cu amuzament, dar îmi face mare plăcere să găsec în mine surse și resurse pentru a acoperi această zonă actoricească foarte dificilă, însă care-ți oferă foarte multe satisfacții.

□ **Apropo de regizorul pomenit, am constatat cu tristețe că până la ora asta Ghetou nu s-a reluat la Teatrul Național. De ce? Sunt speranțe să-l mai jucați?**

■ Nu numai **Ghetou** nu se mai joacă, dar, iată, nici cea mai recentă premieră, **Tamerlan cel Mare**, până acum nu s-a jucat de la reluarea stagiunii, și este o tristețe, pentru că, gândesc eu, Ovidiu Iuliu Moldovan, Florina Cercel, Gheorghe Visu, Amalia Ciolan sunt prezențe deosebite într-un spectacol emoționant, așa cum ne dă să înțelegem și publicul care vine și se bucură de el. Revenind la întrebarea despre **Ghetou**, eu sper să se reia.

□ **Aș vrea să ne întoarcem puțin în trecut, la începuturile carierei dumneavoastră. Ați intrat „din prima” la IATC? Vi s-a părut greu examenul?**

■ Am intrat a doua oară, prima dată am căzut, aveam 18 ani, un an de zile am jucat la Teatrul Evreiesc, unde am fost primită în ciuda eșecului, m-am bucurat de încrederea colegilor și a regizorilor (Adrian Lupu, George Teodorescu etc.). Sunt bucureșteancă, așa că am avut șansa de a vedea nenumărate spectacole, le frecventam și le frecventez... Am constatat că mie îmi place la teatru cam dintotdeauna, de la teatrul de păpuși din Herăstrău, de la ursuleți... Referitor la admitere, nu e greu. Poți să nu fii inspirat, să-ți alegi un repertoriu prost (cum a fost prima oară cazul meu), să nu știi exact cine ești, ce ești, cum ești, ce vrei de la tine și de la viață, asta se poate întâmpla, dar greu nu e.

□ **Vă amintiți câți candidați erau pe un loc? Ce probă v-a plăcut cel mai mult? Ce lucru special rețineți de atunci, din „febra” examenului?**

■ Am fost 200 pe un loc... „Febra examenului” a fost foarte mare, mai ales că atunci când am intrat (în '81), aveam febră foarte mare, de-adevăratelea, făcusem una dintre celebrele mele amigdalite, care mă „pocnesc” exact când nu e cazul, în momente de tensiune! Am plecat cu febră la examen, într-o zi în care toată circulația era întreruptă, nu știi ce olimpiadă era, nu rețin, o competiție sportivă foarte importantă la vremea aceea. Atunci stăteam în lancelui, era vară, cald, era blocată toată circulația, aveau acces doar sportivii și delegațiile. Singura modalitate de a ajunge, cu toate că am plecat de acasă cu multă vreme înainte, a fost o „Salvare”, care nu era pentru mine, de altfel, dar pe care am oprit-o, m-am așezat în mijlocul drumului, ca să ajung, totuși, să dau examenul. Și am dat, și am luat... Am absolvit în 1985, la clasa profesorului Dem Rădulescu și, dacă n-am făcut-o atunci sau pe parcursul anilor, aș vrea acum să îndrept o greșală, care a fost mai degrabă o situație incertă, sau nu știu cum să-i spun... Nu „poate”, ci sigur, pe vremea aceea nu-l înțelegeam, mă copleșea personalitatea dumisale, însă mă gândesc la domnul Rădulescu ca la un geniu al comediei românești. Conexiunile gândirii domniei sale sunt atât de fantastice, cred că n-am întâlnit niciodată o imaginație, o fantezie mai bogată, care să cuprindă atâtea lucruri. A fost o nedreptate și aș vrea s-o îndrept acum, prin intermediul interviului nostru, spunându-i cât de recunoscătoare îi sunt pentru cât bine mi-a făcut.

□ **Ați dat admitere știind cine ia clasa? Era important?**

■ Nu. În primul an, când am căzut, luase clasa doamna Olga Tudorache. Am dat pentru că terminasem liceul și vroiam să fac teatru. Dar nu asta era problema, cine o să ia clasa.

□ **Pregătirea vocală (aveți un timbru special) exercițiile de dicțiune, de respirație etc., din timpul facultății, le-ați continuat sau v-ați rezumat la cele acumulate atunci?**

■ Din păcate, iarăși mă izbesc, în amintire, de lipsa mea de maturitate. Probabil că nu-l înțelegeam suficient de bine pe domnul Gafton (cu dânsul am făcut tehnica vorbirii) și nu rețineam tot ce ne spunea, dar sigur că s-au păstrat multe lucruri, acea tehnică de a proteja glasul, căci inspirația, fir-ar să fie, nu coboară în fiecare seară, și atunci, în momente de mare tensiune, de urlet, e nevoie să te sprijini pe o diafragmă foarte sănătoasă și puternică. Desigur, tehnica vocală și tehnica respirației, în ceea ce mă privește, le-am desăvârșit în lucrul cu Andrei Șerban. De fapt atunci am înțeles în sfârșit valoarea, importanța vocalelor și consoanelor, am înțeles că lucrurile nu se lasă la voia întâmplării, sunetele trebuie să penetreze, să meargă până în fundul sălii, să audă toată lumea. Îmi amintesc de cuvintele domnului Ciulei care, cu o vară în urmă, a venit, înaintea premierei cu **Patul lui Procust**, și ne-a subliniat o dată în plus nevoia acurateții vocale, necesitatea rostirii frumoase, pline, pentru a nu risca prețiozitatea sau accentele false în jocul actoricesc. Cuvântul are forță, magie, este captușit cu gând.

□ **Revenind la acea „ardere” a dumneavoastră și la faptul că plângeți foarte ușor pe scenă, cum reușiți?**

■ Nu știu dacă e neapărat un compliment... A plânge pe scenă pentru mine nu e prea greu și nu-mi fac din asta un merit. Se întâmplă ca ochii să fie uscați și întreaga atitudine să fie uscată, rece, golită, iar emoția să fie extrem de puternică. O astfel de emoție am încercat – se împlinesc doi ani în februarie – când am fost la Auschwitz (inevitabil sar de la teatru la film) pentru filmările la „La septième des morts” în regia Martei Meszáros. Îmi puneam mii de întrebări, cum o să reacționez, o să mi se facă rău, o să mi se facă bine, nu știu, dar trebuia să mă duc acolo unde parte din familia mea a murit – tatăl tatălui meu. Mă îmbărbătam, eram golită de lacrimi, golită de autocompătimire (pentru că de obicei ne bușește plânsul când ne autocompătimim, hai să fim foarte sinceri!), era o goliciune și o uscăciune în mine de care m-am înspăimântat, dar nici nu s-ar fi putut altfel. Sentimentul pe care l-am avut era dincolo de ce putea cuprinde mintea. E pustiu, e cenușă, e o mașină perfectă – perfecțiunea de a ucide. Depășește puterea de a simți sau de a gândi. Era perfect. Apoi am stat și m-am gândit, oare cum de într-un timp așa de scurt și fără mecanisme, utilajele pe care le avem acum (sunt 50 de ani în urmă) a fost posibilă, pe o suprafață așa de mare, o întreagă mașină de a ucide atât de perfecționată? Și atunci... lacrimile devin mărunte...

□ **Lola Blau de asemenea se leagă, într-un fel, de biografia dumneavoastră?**

■ Într-un fel. Nu neapărat și nu direct, slavă Domnului că nu direct. Dar în **Lola Blau**, împreună cu regizorul Alexandru Dabija, cu care am lucrat acest spectacol și căruia îi aparține versiunea scenică pe care ați văzut-o, am pornit și într-un sens și în celălalt, și înspre început și înspre sfârșit. De la propoziția Lolei, care spune după o noapte de beție, într-un soi de mahmureală acrișor-scarboasă, „nu știam că există Dachau” (în legătură cu telefonul bărbatului vieții ei, care-i spune că n-a putut veni la întâlnire pentru că a fost deportat la Dachau), deci Lola își spune ei, îi spune lumii: „eu nici măcar n-am băgat de seamă, nici măcar nu știam ce înseamnă Dachau”. E teribil că suntem atât de preocupați, atât de implicați în propriile noastre drame, cărora le dăm niște proporții astronomice, încât nu băgăm de seamă ce se întâmplă la o oră distanță de noi, la o noapte cu trenul...

□ **Vi s-a întâmplat vreodată să vă confundați cu acest personaj?**

■ Nu. Risc să distrug personajul cu personalitatea mea, „implementându-i-o” prea abitor și prea cu forță... Mă duc înspre personaj cu tot arsenalul meu, cu arme și bagaje, dar niciodată nu mă pierd în el.

□ **Înainte de spectacol aveți un ritual?**

■ Asta ține de intimitatea mea. Sună puțin ridicol, dar e ca și cum l-ați întreba pe chirurg câte minute se spală pe mâini. Există o pregătire psihică și fizică laborioasă, cu transpirație multă, la propriu și la figurat, dar...

□ **Să revenim atunci la fața dumneavoastră văzută.**

Toată lumea știe ce ați făcut până acum pe plan artistic: foarte mult film – sunteți o vedetă internațională –, dar și foarte mult teatru. Ce veți face în viitorul apropiat?

■ Vă pot spune cu mare bucurie că lucrez cu Thomas Ciulei la un film despre doamna Lena Constante – acest personaj, această personalitate de care îndrăznesc să mă apropiez și o fac cu foarte mare emoție, teamă, admirație, venerație... Îmi prilejuește mari probleme de conștiință, de fapt. Cât am eu dreptul, ce știu eu, ce pot eu interpreta, cum să fac... nu-i ușor și implică o mare doză de curaj faptul că am acceptat să lucrez la acest film, în locurile unde a fost închisă, a suferit, a fost torturată și chinuită. Vorbeați de plâns – am întrebat-o odată pe doamna Lena Constante: „Ați plâns?”. Ceea ce mi-a povestit m-a cutremurat, dar, paradoxal sau perfect explicabil, depinde din ce punct de vedere privești, accesele de lacrimi, izbucnirile în plâns nu aveau loc în momentele de maximă durere (dacă putem noi judeca acea maximă durere și tensiune acută), ci atunci când era puțin mai bine, când – spunea doamna Lena Constante – a apucat odată să facă focul cu niște coceni și rămăseseră zece boabe pe câțiva coceni, și s-au făcut zece floricele, și în fața focului, după câte luni... un foc, în sfârșit, într-o sobă cu o lopată de jar, cu zece floricele și cu o țigară răsucită din câteva mucuri și o foaie ruptă dintr-un regulament, ascunsă ca o pradă, a fost o sărbătoare, și atunci a izbucnit în plâns. Cum poți juca asta, cum poți interpreta, ce ardere, care ardere, care sunt tehnica și mijloacele?... Mi-e atât de greu... Lucrurile par de fapt atât de mărunte și atât de neimportante în raport cu suferința reală... Și totuși Lena este fericită că se face acest film. Ce responsabilitate implică asta...! La teatru, lucrez pentru premiera lui Tudor Mărăscu **Totul în grădină** (la „Bulandra”), apoi la spectacolul cu **Parcul** de Botho Strauss în regia lui Tudor Țepeneag, alături de Andrei Finți, Tatiana Constantin, Cati Nazare, Armand Calotă (la Național).

□ **Spuneți-mi, ce vă doriți de sărbători?**

■ E frumos iarna, sunt toate sărbătorile laolaltă (noi serbăm Hanuka, sărbătoarea Luminii în religia mozaică), Crăciunul, Pomul, Anul Nou... Îmi doresc lumină, pace și căldură.

foto: Ovidiu Mihai Huiiban

Maia Morgenstern în Castelana de Lea Goldberg la TES (regia: Ludmila Szekely-Anton)

IOANA FLOREA